

DIVERSITATEA ZONELOR RURALE: PROVOCĂRI ȘI OPORTUNITĂȚI ÎN REALIZAREA OBIECTIVELOR DEZVOLTĂRII DURABILE

Simona-Rodica ȘOLDAN ^{1*},
Alexandru-Ionuț PETRIȘOR ²

¹Școala Doctorală de Urbanism, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România,
²Dr. ecol., dr. geogr., habil. urb.; profesor și director, Școala Doctorală de Urbanism, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România; profesor, Departamentul de Arhitectură, Facultatea de Urbanism și Arhitectură, Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova; CSI, Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Construcții, Urbanism și Dezvoltare Teritorială Durabilă URBAN-INCERC București, România; CSI, Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Turism, București, România.

*Autorul corespondent: Simona-Rodica ȘOLDAN, e-mail: simonasoldan@yahoo.com

Rezumat. Acest articol explorează rolul diversității și complexității zonelor rurale din Europa în contextul dezvoltării durabile. Deși aceste zone se confruntă cu provocări ca depopularea, lipsa infrastructurii și impactul schimbărilor climatice, ele oferă oportunități unice pentru atingerea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă. Studiul subliniază importanța diversității zonelor rurale și necesitatea definirii și clasificării precise, pentru a elabora strategii de dezvoltare adaptate particularităților locale. Pentru că o soluție universală nu poate răspunde nevoilor diverse ale acestor regiuni, articolul contribuie la o înțelegere mai nuanțată a dezvoltării rurale durabile.

Cuvinte cheie: diversitate rurală, dezvoltare durabilă, dezvoltare regională, zone rurale.

Introducere

În ultimele decenii, dezvoltarea durabilă a devenit un obiectiv esențial la nivel global, fiind integrată în politici publice și strategii internaționale prin intermediul Agendei 2030 și a celor 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) stabilite de Organizația Națiunilor Unite. Aceste obiective răspund unor provocări globale: sărăcia, inegalitatea, schimbările climatice și degradarea mediului, asigurând în același timp prosperitate economică și bunăstare socială pentru toți [1]. Teritoriile rurale au un rol esențial pentru dezvoltarea regională echilibrată [2], fiind necesară promovarea dezvoltării rurale durabile pentru o mai bună coeziune regională [3].

Cu toate că zonele rurale acoperă o mare parte din teritoriul global și sunt locuite de o mare parte a populației mondiale [4], de-a lungul timpului acestea au rămas adesea în urma zonelor urbane în ceea ce privește dezvoltarea, în mare parte din cauza proceselor politice și economice care au priorizat dezvoltarea spațiului urban în detrimentul regiunilor rurale [5]. Provocările cu care se confruntă sunt complexe și multiple, incluzând depopularea accentuată cauzată de migrarea tinerilor către orașe, lipsa infrastructurii adecvate și vulnerabilitatea la schimbările climatice. De asemenea, dispariția activităților economice tradiționale și scăderea serviciilor publice contribuie la stagnarea dezvoltării și la creșterea inegalităților între zonele rurale și urbane [2]. Zonele rurale din Europa se caracterizează printr-o mare diversitate, incluzând diferite tipuri de peisaje, economii și structuri demografice, de la zone fertile dedicate agriculturii până la regiuni montane izolate cu acces limitat la resurse și infrastructură.

Obiectivul articolului este de a evidenția diversitatea rurală, subliniind cum complexitatea acestor teritorii influențează realizarea obiectivelor dezvoltării durabile, necesitând astfel adaptarea strategiilor la specificul local. *Articolul este o parte a tezei de doctorat ce are ca scop definirea unui set de indicatori (reprezentativi) pentru cuantificarea dezvoltării rurale durabile.*

Diversitatea zonelor rurale

Deși zonele rurale au fost analizate de-a lungul vremii în multe țări, nu există o definiție unitară a conceptului de „rural” [6]. Definierea sa se face adeseori în strânsă legătură cu conceptul de „urban”: termenul „rural” se referă la populația și teritoriul care nu se găsesc în zonele urbane. Definițiile pentru „rural”, „spațiu rural”, „zone rurale” variază mult de la o țară la alta în funcție de mai mulți *factori*. Variațiile reflectă perspectivele și nevoile specifice fiecărei regiuni.

1. *Factori demografici*. Pragurile pentru densitatea populației care arată dacă o zonă este rurală diferă de la o țară la alta. De exemplu, într-o țară cu o densitate mare a populației zonele puțin dense sunt considerate rurale, în timp ce în altă țară cu densitate mică aceleași zone sunt considerate intermediare sau chiar urbane. În Franța, conform INSEE (National Institute of Statistics and Economic Studies) o municipalitate este rurală dacă zona sa urbană nu are peste 2000 de locuitori. Această abordare bazată pe un singur parametru (mărimea populației) nu oferă o perspectivă cuprinzătoare a tuturor aspectelor și a condus la o nouă clasificare care ține cont de densitatea populației și proximitatea față de centrele de ocupare a forței de muncă, înțelegere mai nuanțată a ruralității, care surprinde tendințele demografice și factorii socio-economici, ca disparitatea veniturilor și dinamica populației [7]. Pentru o înțelegere mai bună, am analizat exemple de țări cu diferite praguri ale densității populației care arată dacă o zonă este considerată rurală. Olanda (Țările de Jos), este o țară cu densitate mare a populației, cu aproximativ 500 de locuitori/km²; în acest context, zonele cu densitate mică sunt adesea clasificate ca rurale. Suedia este o țară cu o densitate a populației mult mai mică, aproximativ 25 de locuitori/km². Pentru definirea zonei rurale într-o țară cu densitate scăzută a populației, ca Suedia, pragurile pentru a considera o zonă ca fiind rurală diferă, iar zonele cu densitate mică, dar relativ mare față de alte zone ale țării, sunt considerate intermediare. România are o densitate moderată a populației (cca. 85 de locuitori/km²) și o structură diversificată a terenului, ceea ce o face un exemplu interesant pentru clasificarea zonelor rurale comparativ cu alte țări. Aceasta se situează între densitatea mare a țărilor occidentale europene și cea scăzută a țărilor nordice sau estice. Comparativ cu Olanda, în România, zonele rurale sunt definite prin densități de populație mult mai scăzute, de ordinul zecilor de locuitori/km², însă față de Suedia densitățile populației în zonele rurale sunt mai mari decât în regiunile extrem de izolate ale acesteia. Aceste exemple ilustrează cum definiția „ruralului” poate varia semnificativ în funcție de densitatea populației dintr-o țară.

2. *Factori economici*. În cazul activităților economice predominante definițiile pot fi influențate de preponderența activităților economice. În unele țări zonele rurale sunt definite prin activități agricole predominante (părți ale Spaniei și Italiei), în timp ce în altele includ zone cu economii bazate pe resurse naturale (minerit, silvicultură) sau turism (regiunea Toscana, Italia).

3. *Factori geografici*. Diferențele în topografie și utilizarea terenului pot influența definițiile. În regiunile montane, zonele mai izolate pot fi considerate rurale, în timp ce în regiunile de câmpie, definițiile sunt bazate mai mult pe densitatea populației și accesibilitate.

4. *Factori culturali și sociali*. Percepțiile culturale și istorice ale „ruralului” pot influența definițiile. De exemplu, anumite țări au avea tradiții și valori care afectează modul în care sunt percepute și clasificate zonele rurale.

5. *Factori administrativi și politici*. În multe țări zonele rurale sunt clasificate de autoritățile administrative în mod diferit folosind criterii locale. De exemplu, ruralitatea este definită de criterii legate de accesul la servicii, infrastructură sau distanța față de centrele urbane.

6. *Factorii de politică publică* pot influența definițiile zonelor rurale prin obiectivele politicilor de dezvoltare rurală, inclusiv criteriile Uniunii Europene pentru alocarea fondurilor și dezvoltarea strategiilor [3]. Există și o clasificare oficială pentru zonele rurale, utilizată în principal de Uniunea Europeană, dar și de alte organizații internaționale. Această clasificare este necesară și ajută la elaborarea politicilor, alocarea fondurilor și planificarea dezvoltării rurale.

Clasificarea Uniunii Europene

Unul din primele eforturi de a defini zonele rurale în Europa a fost realizat de Comisia Europeană pentru a surprinde mai bine diversitatea și complexitatea zonelor rurale din Uniunea Europeană. Nivelul la care sunt disponibile datele statistice pentru raportare a determinat pentru UE și definirea caracterului rural la nivelul regiunilor Nomenclurii Unităților Teritoriale pentru Statistică pentru că la acest nivel sunt disponibile majoritatea datelor socio-economice.

1. *Nomenclatura Unităților Teritoriale pentru Statistică (NUTS)* este un sistem de clasificare folosit de Uniunea Europeană pentru a împărți teritoriul statelor membre în unități teritoriale de diferite dimensiuni în scopuri statistice și pentru implementarea politicilor regionale [8-9]. Categoriile sunt: (1) **nivel NUTS-2**: clasificarea regională a UE pentru statistici, împărțind țările în regiuni predominant rurale sau urbane; (2) **nivel NUTS-3**: clasificare detaliată ce permite analiza disparităților regionale și caracteristicilor zonelor rurale.

2. *Tipologia Rural-Urban*. În Uniunea Europeană zonele rurale sunt adesea definite folosind tipologia rural-urban, care include zone urbane, intermediare și rurale, în funcție de densitatea populației și de proximitatea față de un centru urban important. Categoriile sunt: (1) **zone urbane**: regiuni cu densitate mare a populației, incluzând adesea zone metropolitane, (2) **zone intermediare**: regiuni cu caracteristici atât rurale, cât și urbane; adesea aflate în tranziție de la rural la urban, (3) **zone rurale**: regiuni cu densitate scăzută a populației și o proporție mai mare de teren utilizat pentru agricultură sau peisaje naturale.

3. *Categoriile definite de politicile de dezvoltare rurală* sunt: (1) **zone defavorizate**, ce se confruntă cu dezavantaje naturale sau economice pentru activitățile agricole, inclusiv zone montane, cu soluri sărace și izolate, (2) **zone rurale izolate**, caracterizate de distanța față de centrele urbane și accesibilitatea scăzută, adesea incluse în programe de dezvoltare rurală ale UE.

Tipologia Rural-Urban a OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) se bazează pe procentul populației din regiune care locuiește în comunitățile urbane sau rurale [10-11]. Teritoriile sunt clasificate în **zone predominant rurale**, unde mai puțin de 15% din populație locuiește în orașe cu peste 200.000 de locuitori; **zone intermediare**, unde între 15% și 50% din populație locuiește în centre urbane; și **zone predominant urbane**, unde mai mult de 50% din populație locuiește în orașe.

În clasificarea **FAO (Food and Agriculture Organization)** pentru zonele rurale, acestea sunt definite prin densitate scăzută a populației, acces limitat la servicii urbane și activități economice primare precum agricultura, silvicultura și mineritul.

Sistemele naționale de clasificare. Multe țări au propriile sisteme de clasificare a zonelor rurale, alinate standardelor UE sau OECD. În Franța zonele rurale sunt adesea clasificate pe baza *Zone de Revitalisation Rurale (ZRR)*, care identifică zonele eligibile pentru anumite programe de dezvoltare, în special măsuri fiscale și sociale pentru dezvoltarea acestor zone [12]. Beneficiul urmărit de aceste clasificări este direcționarea mai eficientă a politicilor și resurselor, asigurând că zonele rurale primesc suportul adecvat pentru dezvoltare și creștere.

Provocări și oportunități ale zonelor rurale în dezvoltarea durabilă

Diversitatea și complexitatea zonelor rurale influențează profund modul de abordare a provocărilor și oportunităților în contextul dezvoltării durabile pentru că sunt necesare abordări diferențiate. În funcție de caracteristicile zonei, zonele rurale se confruntă cu *provocări* diverse în atingerea obiectivelor dezvoltării durabile, inclusiv infrastructura subdezvoltată, conectivitatea limitată, depopularea și impactul schimbărilor climatice. Totuși, diversitatea acestor regiuni oferă și *oportunități* unice. Adaptarea strategiilor de dezvoltare la specificul fiecărei zone, valorificarea resurselor locale și implementarea tehnologiilor inovatoare în sectoare ca agricultura și turismul

pot transforma provocările în avantaje, contribuind astfel la atingerea obiectivelor globale de dezvoltare durabilă și la îmbunătățirea calității vieții în comunitățile rurale.

Concluzii

În Europa zonele rurale variază considerabil și pot fi clasificate pe baza unor criterii multiple, inclusiv factori geografici, demografici și economici. Această clasificare este esențială pentru a înțelege caracteristicile și nevoile unice ale diferitelor zone rurale, astfel încât să fie abordate în mod adecvat. Articolul subliniază că, datorită caracteristicilor specifice ale fiecărei regiuni și contextului național, zonele rurale au nevoi diverse. Această diversitate reprezintă o oportunitate pentru dezvoltarea durabilă, contribuind la abordarea provocărilor globale și promovarea prosperității economice și a bunăstării sociale prin măsuri adaptate fiecărei zone.

Referințe:

- [1] UNITED NATIONS. *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: United Nations, 2015.
- [2] MOSELEY, M. J. *Rural Development: Principles and Practice*. London: Sage, 2003.
- [3] NAZZARO, C., MAROTTA, G. The Common Agricultural Policy 2014–2020: scenarios for the European agricultural and rural systems. In *Agricultural and Food Economics*, 2016, 4(16), pp. 1-5 . <https://doi.org/10.1186/s40100-016-0060-y>
- [4] DASGUPTA, P., MORTON, J.F., DODMAN, D., KARAPINAR, D., MEZA, F., RIVERRA-FERRE, M.G., TOURRE SARR, A., VINCENT, K.E. Rural areas. In: *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Cambridge: Cambridge University Press, 2014, pp. 613-657.
- [5] LÓPEZ MUÑOZ, L. V. Pobreza y subdesarrollo rural en Colombia. Análisis desde la Teoría del Sesgo Urbano. In: *Estudios Políticos*, 2019, 54, pp. 59–81. <https://doi.org/10.17533/udea.espo.n54a04>
- [6] HOGGART, K. Not a Definition of Rural. In: *Area*, 1988, 20 (1), pp. 35–40.
- [7] D’ALESSANDRO, C., LEVY, D., REGNIER, T. Une nouvelle définition du rural pour mieux rendre compte des réalités des territoires et de leurs transformations. In: *La France et ses territoires*. Insee Références, 2021, pp. 61-71.
- [8] Regulamentul (CE) nr. 1059/2003 privind instituirea unui nomenclator comun al unităților teritoriale de statistică (NUTS). In: Jurnalul oficial al Uniunii Europene [online]. 26.05.2023, L 154/1. [accesat 21.08.2024]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2003/1059/oj>
- [9] DE BEER, J., VAN DER GAAG, N., VAN DER ERF, R. New classification of urban and rural NUTS 2 regions in Europe, *NIDI Working paper 2014/3*. The Hague: NIDI, 2014.
- [10] OECD. Regional typology: Updated statistics. Paris: OECD Publishing, 2009. <http://www.oecd.org/gov/regional/statisticsindicators>
- [11] EUROSTAT. Territorial typologies manual-urban-rural typology: Statistics explained, 2019. [accesat 21.08.2024]. Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/72656.pdf>.
- [12] OBSERVATOIRE DES TERRITOIRES. Les zones de revitalisation rurale (ZRR), 2020. [accesat 02.09.2024]. Disponibil: <https://www.observatoire-des-territoires.gouv.fr/kiosque/zonage-les-zones-de-revitalisation-rurale-zrr>